

Kierteen katkaisijat -podcast: Rikosseuraamusasiakkaan läheinen
Kesto: 00:34:39

[recording starts]

Haastattelija 1 [00:00:04]: Sinua varmaan hävettää ja on kauhea syyllisyys. Nämä sanat sain kuulla lähipiiriltäni heti veljeni tekemän henkirikoksen jälkeen. Hämmentävää oli, että sama oletus tuli vastaan myös ammatti-ihmisten kanssa saadessani keskusteluapua. Ihmettelin, koskakohan kyseiset tunteet sitten tulevat. Tunsin kyllä paljon kaikkea muuta, mutta en syyllisyyttä ja häpeää. Kun pohdin, kuuluisiko niitä tunteita, niin minulle vastattiin, ne tulevat kyllä aikanaan.

[Taustaääntä ja musiikkia 00:00:41]

Haastattelija 1 [00:00:53]: Tämä on podcast vankilakierteestä ja erityisesti sen katkaisemisesta. Mitä rikollisesta elämästä irrottautuminen vaatii ihmiseltä, entä yhteiskunnalta. Tässä podcastissa kierteen katkaisseet kertovat, millainen kohtaaminen muutti heidän elämänsä.

[Musiikki loppuu 00:01:14]

Haastattelija 1 [00:01:14]: Hei ja tervetuloa kuulolle. Minä olen Aleksis Salusjärvi, tämän podin juontaja. Tänään puhutaan vähän uudesta kulmasta. Keskiössä ei oo rikostaustainen itse, vaan hänen läheisensä. Ihan tähän alkuun kuult vieraamme Pauliinan kertoman tarinan kohtaamisesta rikoksesta tuomitun sisarena. Pauliinan lisäksi meillä on täällä vieraana läheis- ja lapsityön vastaava Anastasia Lapintie Kriminaalihuollon tukisäätiöstä. Haluisitteke ihan lyhyesti esitellä itsenne, ja tervetuloa.

Puhuja 1 [00:01:46]: Moikka ja kiitos, kiva olla täällä. Mä oon tosissaan Pauliina, ja mun veli on tehny henkirikoksen tossa jokunen vuosi sitten, ja kyl on muuttanu elämää jotenki tosi paljonkin, tosi kokonaisvaltasesti.

Puhuja 2 [00:02:02]: Mä oon Anastasia Lapintie ja tosiaan siellä lapsi- ja läheistyössä työskentelen. Oon tehny rikostaustaisten ja heidän läheisten kans töitä semmosen reilut kymmenen vuotta ja siitä suurimman osan tuolla säätiössä.

Haastattelija 1 [00:02:16]: Minkä ennakkoluulon rikosseuraamusasiakkaiden läheisistä te haluisitte ihan tähän alkuun purkaa?

Puhuja 2 [00:02:23]: Mä haluaisin ehkä tarttua siihen, et useimmilla on jotenkin sellanen stereotyyppinen käsitys siitä, et vangit on tietynlaisia, rikolliset on tietynlaisia, ne perheet on tietynlaisia, ja se ei pidä paikkansa. Nää perheet on ihan samalla tavalla erilaisia, kun mitkä tahansa muut perheet, et ei ole olemas sellaista, et voitaisiin määritellä sanakirjassa, että tällainen on vangin läheinen tai vanki myöskään.

Haastattelija 1 [00:02:52]: Mitä sä Pauliina haluaisit murtaa ensimmäisenä?

Puhuja 1 [00:02:55]: Mä oon kyllä samoilla linjoilla, et musta toi on tosi tärkeä asia. Se vaikuttaa kuitenkin kovasti siihen, et miten tulee kohdatuks tuolla järjestelmässä sekä rikoksen tehny että heidän läheiset.

Haastattelija 1 [00:03:08]: Sulle ajateltiin tunteita, että sua jo kohdeltiin tän stereotypian mukaisesti?

Puhuja 1 [00:03:16]: Kyllä, multa ei kysytty, että miltä musta tuntuu, vaan mulle tavallaan tarjottiin ne, ja se oli tosi hämmentävää silloin heti aluks, kun mä aattelin, et ehkä ne tunteet tulee aikanaan, kun musta ei tosissaan tuntunu siltä, et olis hävettäny tai olis ollu sitä syyllisyyttä. Mä huomasin, et siit jo tavallaan rupes tuleen vähän huono olo, et mä aattelin, et onks mussa jotain vialla, jos kaikki muut tuntee näin, ja että jos mun tavallaan tässä ryhmässä henkirikoksen tehneen läheisenä kuuluis tuntea niin, mutta kun en tunne. Muutama vuos on menny, enkä mä edelleenkään oo niitä tunteita tuntenu.

Haastattelija 1 [00:03:57]: Miten usein näin käy Anastasia, että rikollisen läheiset myöskin syyllistetään tai ne joutuu kantamaan osan siitä teosta syntyvästä häpeästä?

Puhuja 2 [00:04:10]: Kyl me paljon kohdataan sitä, et ihmiset roolitetaan sillä tavalla, että ajatellaan, et joko heillä on tämmösiä tunteita tai jotenkin nähdään heidät tietynlailla, et sä olet nyt, ihan kun ne sanat, mitä me käytetään, että on ero siinä, että puhutaanko siitä, että olen vangin sisar kuin se, että veljeni on vankilassa. Tavallaan semmonen toimijuus, mitä me rakennetaan sitä kautta, et sä olet tietynlainen niillä sanoilla jo, mitä me käytetään. Myös ne stereotypiat tulee sieltä, että minkälainen sun pitäis olla, miten sun pitäis toimia. Ihmiset myös itse tavallaan kantaa sitä sellasta tarpeetonta syyllisyyttä ja häpeää tai sen pelkoa, että mun olis pitäny tehdä jotain toisin, koska nää muutkin ajattelee, että minä olisin voinut vaikuttaa siihen, tai et kohtaa sitä, et miten sä nyt, tai teittekste näin tai teil oli varmaan tämmöst lapsena.

Haastattelija 1 [00:05:10]: Hirveen klassinen kuviohan on tämmönen perheen tai suvun musta lammas, ja rikollinen jos kuka ilman muuta muuttuu mustaksi lampaaksi tässä suhteessa. Sitä seuraa tietysti puhumattomuus ja vaikeneminen, et se asia ikäänkun sivuutetaan, että tämä on asia, josta emme puhu. Minkälaisii ongelmii siit syntyy, jos me oletetaan, että ihmisten pitäis vaieta siitä, nimenomaan tämmösist hankaluuksista?

Puhuja 1 [00:05:35]: Mikään ei varmaan tavallaan koskaan muutu, ei niistä asioista aleta puhuakaan, jos joku ei joskus tavallaan sitten avaa niistä suutaan, et jos niihin tavallaan liittyy semmonen stigma, että ne pitäis olla häpeällisiä ne asiat ja niistä pitäis olla hiljaa, ihan niinku tosi monista muistakin asioista huomaa, että kun joku rohkastuu puhumaan, niin sit yllättäen löytyy paljon muitakin, ketkä sit uskaltaa puhua, ja niin niitä asioita voidaan sit muuttaa.

Haastattelija 1 [00:06:04]: Onks sul Pauliina ollu paljonkin semmosia tilanteita, et sä oot kokenu painetta salata tätä asiaa?

Puhuja 1 [00:06:11]: On niitä ollu, tiettyjä tilanteita, missä mä en jotenkin halua tätä tuoda ilmi, ja se on ehkä tietynlaista semmosta ittensä suojaamista. Mä huomaan, et niissä tilanteissa mä jätän kertomatta, missä on semmosia ihmisiä, keiden suhtautumista tällasiin asioihin mä en voi tietää. Mun on helpoin ollu puhua täst ihmisille, ketkä tuntee mut, ja sitä kautta myös tavallaan mun veljen. Mä voin luottaa siihen, et he ymmärtää, ja mä en tuu tavallaan itse mitenkään leimatuks tai mua ei ruveta näkemään erilaila. Esimerkiks työyhteisö on semmonen, missä en oo halunnu asiaa kertoa. Jos on jonkinlaisia uusia ihmissuhteita, jotain kaverisuhteita tai muita, niin en mä niihin oo tätä halunnu heti alkuun tuodakaan. Toisaalt mä huomasin, et alkuun oli hirvee tarve puhua tästä ja silloin must tuntu, et mä varmaan melkein jokaiselle tutulle, kenet mä näin, niin mä olisin halunnu puhua, mut sit jossain kohtaa sitä alko tietosesti rajata. Se on nyt jälkikäteen ollu tosi kivaa, et on niit ihmissuhteita, missä ei tarvi puhua tästä, et on välillä niitä semmosia kepeämpiäkin ihmissuhteita, missä ei aina tarvi ruotia sitä, et mitä mun veljelle kuuluu ja miten mä jaksan ja muuta.

Puhuja 2 [00:07:26]: Musta on hirveen tärkee just tää, et puhutaanko niissä sun omissa ihmissuhteissa siitä, että miten sinä voit ja kuka sinä olet, miten sinä elät elämäsi, vai puhutaanko siellä siitä, että mitä sun veljelle kuuluu tai mitä se teki tai minkälaiet siel vankilassa on. Rikos on tietysti ollut kautta aikojen sellanen asia, joka kiinnostaa ihmisiä, se herättää hirveesti tunteita. Meil on näitä ennakkokäsityksiä siitä, et mimmosii juuri rikolliset on ja mimmost vankilassa on. Ne kaikki ennakkokäsitykset tulee ikään kun niihin tapaamisiin. Sen sijaan, et jos mä kysyn sulta, et mitä sun veljelle kuuluu, enkä kysy, mitä sulle kuuluu, niin tavallaan lähtökohtasesti jo ollaan puhumassa ikään kun vähän vääräl kohtaamisen tiellä. Mä en kohtaa sillon sinua.

[Taustamusiikkia 00:08:13]

Puhuja 3 [00:08:16]: Suomessa on vuosittain arviolta 55 000 vankeustuomiota suorittavan läheistä. Kaikkien rikosseuraamusta suorittavien läheisten määrää ei tiedetä puutteellisen tilastoinnin vuoksi. Läheisiksi määritellään aviopuoliso, lapset ja lapsenlapset sekä vanhemmat ja isovanhemmat, sisarukset ja sisarusten lapset. Muita läheisiä ovat myös avopuoliso, avopuolison lapset tai muu henkilö, jonka kanssa rangaistusta suorittava on asunut ennen vankilaan tuloaan.

Haastattelija 1 [00:08:58]: Mennään viä tähän läheiseen ja sit tähän vaikenemiseen sen suhteen, että puhutaaks teillä Pauliina perheen sisällä täst asiast paljon?

Puhuja 1 [00:09:06]: Puhutaan, tai alkuun varmaan enemmän. Mä ehkä jossain vaiheessa koin, et oma äiti oli tavallaan se, kenen kanssa oli kaikkein helpoin täst puhua ja kaikkein eniten puhuttiinkin. Sit tietysti perheen sisällä on niitäkin ihmisiä, ketkä ei niin paljon yleensäkään tavallaan halua asioita ruotia ja puhua, mutta onneks on just meillä äidin kanssa esimerkiks tosi samanlainen tyyli ollu käsitellä tätä asiaa, ollaan oltu silleen ehkä aika samantahtisia sen kanssa, et miten tää meilläkin tavallaan tää prosessi on tässä edenny, niin on ollu paljon tukea, mutta sit oli myös tavallaan se aika, kun piti vähän päättää, et me jätetään nyt tätä puhumista

vähemmälle, koska jossain vaiheessa se tuntu, että sitä oli niin jotenkin syvällä siellä, et se kaikki oli oikeestaan vaan sitä tapahtumaa. Sitä piti kyl rajatakin.

Haastattelija 1 [00:10:00]: Tää ei ilmeisesti oo Anastasia kauheen yleistä perheiden sisällä, tai ainakin se, mihin mä oon törmänny on, et alaikäisille ei kerrota, mihin yleensä isä on menny, et sit näitä asioita vaietaan myöskin perheen sisällä.

Puhuja 2 [00:10:16]: Vaietaan perheen sisällä. Tää on valitettavan yleinen toki tää, et lapselle koetaan vaikeaksi kertoo totuus. Ymmärrän tavallaan, et mistä se johtuu, mut mä aattelen, et siinäkin on kyse siinä, et se on aikuiselle kipeä asia, vaikea kohdata, ja johtaa tähän. Sitten on niitä, että on joku ehkä siellä perheessä, jolle ei kerrota, jos se ei ole lapsi, niin siellä voi olla joku muu, jota suojellaan, vaikka ei kerrota sille isoäidille, kun se on 90, tai rikos on sentyyppinen, ettei haluta siitä puhua. Voi olla niinkin, et salataan joku osuus siitä, et on vaikka tiedossa, et jonkun aikuinen lapsi on vankilassa, mut ei, et mikä se syy on, koska siellä on pelkoa siitä, et mitä se rikoksen laatu, siitä puhuminen vois tuottaa. Kyl sitä salaisuuksien kantamista on paljon, voi olla niinkin, että mennään vuosikymmeniä, et joku on kantanut sitä asiaa monta kymmentä vuotta, eikä ole voinut siitä puhua, ja edelleen siel se vaan sitten jotenkin tulee pinnalle jostakin muusta tapahtumasta tai tulee itselle ikää ja ymmärtää, et mä ehkä oisin tarvinnu tähän jotain apua.

Haastattelija 1 [00:11:32]: Minkälaista tukee sä oot Pauliina saanu, jos aatellaan, et tänä päivänä, pitääks tää sun mielest paikkaansa, et me tunnistetaan paremmin läheisten tilanne. Ootsä saanu yhteiskunnalta mitään jeesiä?

Puhuja 1 [00:11:43]: Joo, mä koen, et mä oon kyl tosi onnekas, et mä oon saanu tosi hyvinkin, et ihan sillain heti, kun tää oli tapahtunu, niin me saatiin kriisiapua, et me lähiperhe, ketkä sitä haluttiin ja tarvittiin, niin saatiin kriisiapua. Mä sain jonkun aikaa käydä kriisikeskuksella juttelemassa ja sitten mä työterveyden kautta oon päässy, Kelan kuntoutustuella psykoterapiassa käyny kohta vuoden. Mä tiedän, et kaikil ei oo niin hyvä tilanne, mut mä koen, et mä olen kyl silleen onnekas, et mä oon saanu sen, mitä oon osannu pyytääkin.

Haastattelija 1 [00:12:24]: Johtuuks se siitä nimenomaan, et sä oot osannu pyytää?

Puhuja 1 [00:12:27]: Kyl mä uskon, et se ehkä on sitä, et oon tavallaan tienny niistä mahdollisuuksista ja tunnistin sen itsessäni, et mulla olis ollu varmaan niinku työkyky uhattuna, et mä koin, et olin niin kuormittunu siitä kaikesta, et jos mä en olis päässy sitä purkamaan, niin se olis vielä suuremmin vaikuttanu varmasti mun elämään.

Haastattelija 1 [00:12:47]: Mut sit sä kuitenkin oot törmänny siihen lokerointiin ja stereotypiaan, mikä liittyy siihen, että sä oot läheinen tai omainen, et on siirretty sun niskaan niitä ennakkoluuloja siit huolimatta, et sä oot ollu ammattilaisavun piirissä.

Puhuja 1 [00:13:01]: Joo, ja se oli kyl aika hämmentävää tosissaan ehkä just se alkuaika, kun tarjottiin vaikka sitä syyllisyyttä ja häpeää.

Haastattelija 1 [00:13:11]: Minkälaisii vinkkejä sä antasit sellaselle ihmiselle, joka törmää nyt tämmöseen tilanteeseen, että lähipiiristä joku on tehny rikoksen?

Puhuja 1 [00:13:20]: Täytys varmaan just aktiivisesti lähtee ite sit etsimään sitä apua. En usko, että sitä kellekään silleen tullaan tarjoomaan, et sitä pitää ehkä osata etsiä. Mullakin just Krits oli siinä isossa roolissa, että oon saanu niitä väyliä, mistä lähtee ettimään vertaistukitoimintaa ja muuta, mut se, ettei jäis yksin, et yrittäis puhua niistä asioista, ja vaikka kaikissa ihmissuhteissa ei pystyis puhumaan, vaikka oliskin sitä, että hävettäis tai tuntus vaikeelta puhua, niin ettis ainakin sen jonkun tahon, mihin purkaa niitä hankalia fiiliksiä.

Haastattelija 1 [00:13:57]: Onks vertaistuki ollu sulle tärkein yksittäinen muoto vai mikä on ollu tärkein yksittäinen tukimuoto?

Puhuja 1 [00:14:04]: Kyl mun kohalla ehkä nyt on ollu toi psykoterapia, kun on päässy sinne, mutta kyl siit vertaistuestakin on ollut tosi iso apu. Mä en ehkä sitä vertaistukea löytäny silloin ihan heti alkuun, eikä tietysti ollut toi psykoterapiakaan, mut oli jotenki tärke se tunne ja ymmärrys siitä, et mä en oo ainoo, et meitä henkirikoksen tehneiden läheisiä on paljon Suomessakin ja sitä myötä myös sisaruksia on paljon, koska en mä silloin siinä kohtaa tienny ketään muuta, kun mun toisen sisaruksen, et me oltiin mun ymmärryksessä ainoat. En mä osannu oikeen lähtee mistään silloin aluks ees ettimään, et kenen kans ois voinu jutella, mutta sit se, et kun on tosissaan päässyt Kritsillekin jutteleen, ja sitä kautta se ymmärrys siitä, että tunnustetaan tavallaan meidän sisarustenkin tarve saada sitä tukea ja apua, niin se helpotti kyl hirveesti sitä omaa oloa.

Haastattelija 1 [00:15:03]: Mitä sä Anastasia sanoisit tästä omaisporukasta, jos on yli 50 000 ihmistä, ja käytännös jokainen suomalainen tuntee jonkun ihmisen, jol on rikostausta. Minkälainen porukka tää on?

Puhuja 2 [00:15:17]: Ei voi sanoa, et tää olis jotenkin tietynlainen porukka. Must sitä ei voi jotenkin alleviivata tarpeeks, et kaikki on sillä omalla tarinallaan, ja silloin kun ihminen tarvii siihen vaikeeseen tilanteeseen tukea, niin hänet pitäs kohdata yksilönä niiden hänen tarpeidensa kautta, ja kun siin samas perheessä, ihan missä tahansa muussakin tilanteessa, samassa perheessä voi olla hyvin erilaisii tuen tarpeita.

Haastattelija 1 [00:15:44]: Miten se voi olla sit mahdollista, että ammattilaiset kuitenkin sortuu siihen stereotyyppittämiseen? Eiks ammattilaisten pitäis ymmärtää tää asia?

Puhuja 2 [00:15:53]: Se on must tietenki kiinnostava ilmiö. Mä oon itse sitä selittäny ehkä vähän sillä, et kun tää on jotenkin tällanen niin hirveesti tunteita herättävä asia, et poikkeuksellisen paljon tunteita herää silloin, kun puhutaan rikoksista ja vankilasta. Sielt voi tulla sen ihmisen, joko niitä semmosii ennakkokäsityksiä, mitä hänellä on elämässä tullu, niin meillä tulee kirjoista ja populaarikulttuurist laajemmin ja muuta, et siel on semmostakin käsitystä, voi olla omas elämänhistoriassa jotain asioita, mitkä vaikuttaa siihen suhtautumiseen. Siin on jotain semmost

hyvin erityistä, et tulee niin voimakkaita tunteita, et korkeasti koulutettu, hyvinkin kokenut ammattilainen voi joutua semmoseen tilanteeseen, et hän ei toimikaan sen osaamisensa pohjalta. Mä uskon, et niil kaikil ihmisillä on se osaaminen olemassa, mut jotenkin ne tilanteet, teissä on jotain semmosta, mikä estää, vähän niinku niillä vanhemmilla, jotka aattelee, et mä en kerro sille lapselle, että se isä on vankilas, vaan mä kerron, et se on töissä siellä vankilassa esimerkiks, niin heilläkin on se kipee tunne, ja et tää on niin vaikeeta, mä en pysty, niin ikäänkun sillä ammattilaisella tulis se sama, et nyt mun täytyy saada ensin itse kohdattua, et mitä tässä tapahtuu, mitä tää minussa herättää ennenkun mä pystyn tarjoamaan sille ihmiselle sen, mitä hän haluaa. Semmonen on tietysti hirveen vaativaa sille ihmiselle, joka omassa kriisissään hakee tukea, et hän joutuu haastelemaan, että tulenko mä kuulluksi ja ymmärretyksi, uskallanko mä kertoa näist asioista.

Puhuja 1 [00:17:31]: Mä oon aatellu ite nyt ajan jälkeen, et mä oon varmaan myös, ennen kun mulle on tapahtunut tää asia, niin sortunu siihen, että sitä on jotenki mielessään selittäny jotain, et jos näkee, et on tapahtunu jotain ihan tosi kamalaa, niin jotenki sortuu siihen ajatukseen, et noin ei voisi tapahtua minulle tai minun perheessä, että ne on ne jotkin toisenlaiset ihmiset ja sitte siihen löytyy aina se jokin selitys X, niin jotenkin mä oon aatellu, et ehkä tässä munkin kohdalla on tavallaan käyny niin, enkä mä osaa tavallaan olla niistä vihanen, et mulle on niitä sellasia tunteita tarjottu. Must se on tosi inhimillistä ja varmaan itsekin olisin sellaseen sortunut tai olen sortunut aiemmin.

Haastattelija 1 [00:18:12]: Se helpottaa elämää, kun on selkeet sävelet, ja musta on mustaa ja valkoinen on valkosta. Elämä on kuitenkin aina sil harmaalla alueella, et kaikki ne menee sekasin.

Puhuja 3 [00:18:26]: Suomessa arvioidaan olevan 8000:sta 10 000:een alaikäistä lasta ja nuorta, joiden vanhempi on vankilassa. Vanhemman vankeus voi aiheuttaa lapselle kasautuvia riskejä, esimerkiksi mielenterveysongelmien tai huonon koulumenestyksen suhteen. Sosiaalihuoltolaki velvoittaa selvittämään rikosseuraamusasiakkaan huollettavana olevan lapsen hoidon ja tuen tarpeen rikosseuraamuksen alkaessa.

Haastattelija 1 [00:19:03]: Täähän ei lopu tähän kriisiin ollenkaan tää elämä, vaan niin se aurinko nousee ja viikot vaihtuu, ja sit se läheinen on siel vankilassa ja sit sen kanssa alkaa uus elämä, alkaa uudet vaiheet. Miten sä oot Pauliina onnistunut ylläpitämään suhdetta veljeesi tän vankilatuomion aikana?

Puhuja 1 [00:19:22]: Mä koen, et me ollaan ehkä itse asias muututtu jopa läheisemmiksi. Mut nimitettiin silloin alkuun mun veljen yhteyshenkilöksi, et silloin alkuun se kaikki viestintä ja yhteydenpito ja kaikki toimikin aika pitkälle mun kautta. Mä olin tosi tiiviisti silloin alkuun hoitamassa kaikkia mun veljen asioita, et kun tietysti se kiinniottokin tapahtu siinä tosi yllättäin ja kaikki jäi, asunnot ja tavarat ja ihan kaikki jäi mejän huolehdittavaks. Mä kyl koen, että me ollaan itse asiassa jopa puhuttu enemmän ja ehkä niistä syvällisemmistäkin ja kipeämmistäkin asioista, kun aiemmin. Tietysti siinä on ollu ne omat haasteensa, mutta me ollaan sit yritetty käyttää se aika hyvin, et vaikka se lyhyt puhelu käytetty sit tavallaan siihen, et puhutaan niistä ns. oikeista asioista niinkun on halunnu kertoa just, kuinka tärkeä toinen on tai muuta.

Haastattelija 1 [00:20:17]: Miten tää Suomen laaja virkamieskunta on suhtautunu suhun tässä roolissa, kun sä oot järjestäny näit asioita ja ollu hoitamas tätä juttua?

Puhuja 1 [00:20:25]: Mä ehkä koen, että me saatiin kyl varmaan kaikkein kylmintä kyytiä sit sieltä poliisien suunnalta, ja se kyl tuntu tosi kipeelle silloin, et sielt tavallaan poliisienkin suunnalta vähän haisteltiin sitä asennetta mun veljeä kohtaan. Sit kun on käyny vankilalla, niin oon kokenu, et vartijat on suhtautunu meihin tosi kivasti aina ja ne on ollu kyl silleen, on jääny niist tapaamisista oikeestaan vaan sellanen hyvä mieli ja hyvä muisto.

Haastattelija 1 [00:20:56]: Kannustaaks soten puolella sit taas ihmiset yhteydenpidon ylläpitämiseen?

Puhuja 1 [00:21:00]: Mä en osaa sanoa. Mul ei ehkä oo semmosta kokemusta, että olis.

Puhuja 2 [00:21:06]: Saanks mä kysyy, onks sul semmonen olo, et jos tää asia on tullut puheeksi siellä, niin että he ymmärtää, että miten tää toimii tää seuraamusjärjestelmä, et mitä mahdollisuuksia sulla on pitää yhteyttä sun veljeen?

Puhuja 1 [00:21:17]: Ei ehkä oikeestaan. En usko, et on hirveesti sellast ymmärrystä. Must tuntuu, et mä oon joutunu ehkä ite aika monessa kohtaa tavallaan selittää, miten nää asiat toimii tai on mejän kohdalla menny.

Haastattelija 1 [00:21:30]: Miten sä Anastasia sun työn kautta, niin miten tää läheisen ja rikoksen tehneen suhteen ylläpito, miten tähän asiaan suhtaudutaan?

Puhuja 2 [00:21:39]: Mä oon ite jotenkin aatellu, et jos mä vertaan läheisiä, et puhutaan mielenterveyspuolest, sit puhutaan tästä meidän puolesta, mistä nyt puhutaan, niin siinä on jotenkin semmonen ero, että kun henkilö kärsii jostain psyyken sairaudesta, niin sit tavallaan odotetaan läheiseltä, et sun pitää nyt tehdä näin, ja ethän sä nyt voi lähteä tästä ja hylätä ikäänkuin tätä, ja sit kun puhutaan siitä, että on rikoksen tehny henkilö, niin voi olla vaikea suhtautua siihen, miksi sä olet siellä tukena, et miksi sä et lähde tästä tai tee sitä pesäeroo, tai nythän sun on helpompi, kun se on siellä, niin jatkaa elämäsi. Toki se riippuu, et mikä se läheisrooli siinä on. Ei voi olettaakaan, että perus sote-työntekijällä olisi kaikki tiedot siitä, että miten se vankila toimii ja mitä mahdollisuuksia siihen yhteydenpitoon on. Sillä yhteydenpidon muodolla voi olla tosi paljon merkitystä sille suhteelle, et jos sulla on niitä minuutteja käyttää, mitä sielt soitetaan tai käyt kolmen vartin valvotuissa tapaamisissa, niin siinä puhutaan ne asiat, mitkä on ne päällimmäiset. Jos sun pitää hoitaa jotain asioita, akuutteja, niin koko se aika menee siihen, tai sielt käytävält soitettaessa, eihän siin kauheen syvällisiä puhuta, koska semmoseen on aika vaikee asettua myös sen soittajan, mut sit toisaalta on mahdollisuus siihen, et kun se suhde muuttuu, et siinä tapahtuu jotain, et ajattelee elämää jotenkin toisella lailla ja sitä, et mikä se merkitys tälle ihmiselle on mun elämässäni, niin sehän mahdollistaa juuri näitä, mäkin oon kuullu sitä, et se tavallaan syvenee, vaikei toki toivo, et kukaan joutuu vankilaan,

niin on niitä tilanteita, jossa se tuottaa hyvää lopulta, et se on se paikka, missä nää asiat voidaan miettiä uudella tavalla ja järjestää uudel tavalla, tai se muuttaa sitä jotenkin ymmärrystä itsestä.

Haastattelija 1 [00:23:41]: Onks täs semmosii riskei sit kuitenkin olemassa, varsinkin jos puhutaan päihdetaustaisista tyypeistä, jotka on rikoskierteessä, et se läheinen, joutuu venymään liikaa, tulee vähän hyväkskäytetyks?

Puhuja 2 [00:23:55]: On aina se riski totta kai, ja silloin kun puhutaan riippuvuudesta, niin siinä on tavallaan se riippuvuus ensin ja sitten vasta siel takana on jossain se ihminen, et kun se suhde siihen päihtheeseen on se ensisijainen, et pystyy näkemään. Totta kai on myös niitä tilanteita, että se läheissuhde on jotenkin sillä tavalla vahingollinen, ettei ole hyväkään sitä tukea, tai myös vankilasta käsin voi käyttää kontrollia siihen omaan läheiseensä. Siin ehkä tullaan sitte taas siihen, et onko meillä tarjolla tukea niille läheisille, joiden pitäisi irrottautua siitä läheissuhteesta.

Haastattelija 1 [00:24:39]: Tunnistetaaks me tämmösiä tapauksia? Onks näit helppo tunnistaa?

Puhuja 2 [00:24:42]: Se on hyvä kysymys. Mä en tiä, tuleeks siinä taas ikään kuin se ajatus siitä, että kaikki nämä ovat tietynlaisia nämä ihmiset ja nämä suhteet ovat tietynlaisia, koska voihan olla, et myös sellanen läheinen, joka on siin hankalas tilantees, et pystyyks hän puhumaan siitä, et mul on nyt tällanen väkivaltaa käyttävä, manipuloiva, päihdeongelmainen kumppani, joka on vankilassa. Sehän on aika vaikee paikka myöntää ääneen se tilanne, ja sattuuks sinne vastaan sellanen ihminen, joka sanoo, et okei, nyt katotaan sun kannalta tätä, vai aatellaaks siinä, et miks sä oot siinä, et lähe, itehän sä oot siinä.

Haastattelija 1 [00:25:22]: Se tuntuu aika kohtuuttomalta tilanteelta, et jos pitäs tukee sitä läheistä ja sit on itse rikoksen uhri ja pahimmillaan joutuu salakuljettamaan huumeita vankilaan siihen läheistapaamiseen, perhetapaamiseen, et on sekä syyllinen sen toisen tekemist rikoksista ja sit on myöskin niiden rikosten uhri. Tämmönen ihminen on aika heikoilla.

Puhuja 2 [00:25:47]: Mä aattelen, et se voi olla vaikee tunnistaa ne tilanteet juuri sen takia, et kun näistä asioist on vaikee puhua ja sit on tätä tämmöst siirtyvää stigmaa, et ikäänkuin se, että sun joku läheinen on tekijä, niin se leimaa sinuakin.

Haastattelija 1 [00:26:01]: Tää on tosi kiharainen asia ja monimutkanen. Läheisen rooli on joka tapauksessa täydellisen keskeinen, jos halutaan ihminen ohjata rikoksettomaan elämään. Tää on avainasemas oleva asia, koska tää on se häviämisen arvonen yhteiskuntaan kiinnittävä rooli, joka ihmisel on. Onks sulla Pauliina semmonen fiilis, että sä oot vähän tämmönen lautturi tai rinnalla kulkija täs suhteessa sun veljelle?

Puhuja 1 [00:26:32]: Kyl mä oon kokenu, et se mejän tuki on tosi tärkeetä hänelle, ja kyl hän on sitä paljon sanottanukin, et kuinka paljon merkitsee se, että me ollaan koko perhe ja oikeestaan koko suku hänelle siellä tukena ja tukemassa, että saa asiat kuntoon, kun sieltä vapautuu. Oikeestaan nyt jo vankilassa oloaikana, ja täytyy kyl sanoo, et se tekee myös tavallaan siitä

omasta roolista tosi paljon helpompaa, kun näkee, et toinen tekee jo aktiivisesti niitä asioita sen eteen, että asiat olis tulevaisuudessa toisin. Toisaalta myös se, et meil ei oo esimerkiks suvussa ketään, kuka olis nyt halunnu mun veljeen välit jotenkin katkasta tai jäädyttää, et ihan kaikki meillä on hänen tukena.

Haastattelija 1 [00:27:17]: Törmäätsä Anastasia semmosiin ihmisiin, jotka tulee hylätyiksi perheensä ja sukunsa puolesta rikosten takia?

Puhuja 2 [00:27:23]: Kyl näit valitettavasti tapahtuu. Tuli yksikin ihminen mieleen, joka kerto, et hänellä suku lakkas puhumasta hänelle hänen poikansa rikoksen vuoksi, niin se on aika kova paikka. Sä menetät ikäänkuin sen oman lapsesi ja sit sä menetät sen suvun sen takia, mitä siinä on tapahtunu ilman et sä oot tehny itse yhtään mitään. Toki kaikki ei oo näin rajuja ja musta on ihanaa, kun voidaan puhua myös siitä, että on näit tilanteita, missä koko suku on siel tukena ja kannattelee.

Haastattelija 1 [00:27:57]: Onks olemas Pauliina jotain semmosta erityistukee, jota sä oisit kaivannu, mut jota ei oo olemassa?

Puhuja 1 [00:28:02]: En mä osaa sanoa. Must tuntuu, et mä oon kyl ollu silleen onnekas, et oikeestaan kaiken sen, mitä mä oon osannut toivoakin tän asian käsittelyyn ja tästä eteenpäin pääsemiseen, niin mä oon saanu.

Haastattelija 1 [00:28:12]: Mites Anastasia? Oks olemas jotain, mitä puuttuu?

Puhuja 2 [00:28:15]: Must jotenki tuntuu, et meilt puuttuu ne kanavat tavottaa niitä ihmisiä, et toki ei meillä mitään valtavaa määrää tukea oo, mut meil on olemassa näitä, mitä säkin mainitsit, et on olemassa järjestelmiä, joissa ihmisiä voidaan tukea, oli se ikäänkuin se kriisitilanne mikä tahansa, mut kun ei ole sitä yhtä luokkaa, jonne voi mennä ja sanoo, hei täällä kaikki rikoksen tekijän läheiset, meil on tämmöst teille tarjolla, vaan hekin tarvii erilaisii palveluja, pitää tulla kohdatuksi yksilöinä, mutta miten he löytää sen, onks sit joku perhekeskus, osataaks siä neuvoo hakeutumaan tai haetaaks sieltä tukea tämmöseen tilanteeseen tai jostain opiskelijaterveydenhuollosta, että jos ei oo välineitä, et en mä anna sulle sairaslomaa, et sil ei oo mitään ICD-luokitusta, et sun puoliso on vankilassa, mut se silti vaikuttaa sen ihmisen toimintaan ja työkykyyn. Mä aattelen, et välttämät ei oo kyse siitä, että pitää olla tietynlaisii palveluja, vaan pitäs olla se ymmärrys siitä, että kenelle tahansa meistä voi käydä niin, et tää asia koskettaa meitä ja siin kohtaa me saatetaan tarvita tukee. Sillon kun on avoin sille, niin sit ne palvelutkin löytyy helpommin tai järjestyy helpommin.

Haastattelija 1 [00:29:33]: Sitä ehkä ei täysin ymmärretä, et miten traumaattista se voi olla. Nimenomaan se tuplahylätyksi tuleminen on sellanen asia, joka on myös täydellisen kohtuuttoman oloista ja kuitenkin aika arkipäivää täs maailmassa. Minkälaisii neuvoja te haluisitte antaa ammattilaiselle, joka kohtaa rikoksen tehneen läheisen tai omaisen?

Puhuja 1 [00:29:54]: Mä ainakin haluisin sanoa, että kysy ja kuuntele. Kysy, mitä se sinun kohtaamasi ihminen tarvitsee, et mitä se ois, millasta tukea vois yrittää hänelle antaa ja etsiä ja kysyy, et miltä hänestä tuntuu, älä tarjoo niitä tunteita tai niitä oletuksia siitä. Esimerkiks, kun puhuttiin tästä, et kun tavallaan perhettä, tehään niitä olettamuksia, ettei tehtäis sellasia, et oltais avoimia aina sille uudelle kohdattavalle ja sille uudelle tilanteelle.

Puhuja 2 [00:30:30]: Hirveen hyvin sanotit, kun tää on semmonen, mikä tulee meilläkin vastaan. Vertaisryhmis, kun ihmiset sanoo, et ei surkuteltais tai ei alettais heti neuvoon. Tähän pätee, ei vain ammattilaisiin, mutta kaikkiin meihin, niin se kuuntelemisen merkitys on ihan valtava. Mä saan sanoa ja tulee kohdatuksi sillä lailla, et mä kuulen, mitä sä sanot ja mitä sä ajattelet, et sä tarviit, niin se on iso osa sitä prosessia. Myös se semmonen ammattilaisen näkökulmasta, että et voi antaa sitä lupaa puhua, koska sit voi olla, et ihminen vähän haastelee, et uskallaksmä puhua, voiksmä puhua sillä tavalla, et miten me puhutaan työntekijöinä asioista, niin mehän luodaan sille asiakkaan roolissa olevalle ihmiselle jotain käsitystä siitä, että miten mä ajattelen maailmasta ja ihmisestä ja sitä kautta myös hänestä, niin ihan tavallaan semmosella yleisellä olemisellakin on niin paljon merkitystä, et voi sitä luottamusta rakentaa, et tääl saa puhua, ja mä en putoo tuoilta, jos sä kerrot mulle tällasen asian, vaan mä kuuntelen, et mikä se sun näkökulma on. Jos on semmonen olo, että ehkä täs on nyt jotain, mitä tää ihminen ei uskalla sanoa, mut joku painaa, niin voihan siis myös käyttää esimerkkejä, et jos ei oo semmost suhdetta vielä, et vois kysyä suoraan, et onks sulta tämmönen tilanne vaikka, niin käyttää esimerkkejä, et mul on ollu tässä vaikka asiakkaana joku, jolla on ollu, et on kuormittanu tämmöset asiat, et se tuo tilaa sille, että toi tietää, et tämmöstä on olemassa ja mä voin puhua tästä ja tähän on apua.

[Musiikkia 00:32:17]

Haastattelija 1 [00:32:28]: Avoimuus ja kohtaaminen on keskeisimpiä juttuja, mitä on. Kohtaamisessa keskeisintä on kyky kuunnella ja nimenomaan ehkä helpottaa sitä toisen ihmisen kuulluksi tulemistä hyvillä kysymyksillä, jotka on avoimia kysymyksiä, eikä niinkään määritteleviä. Tän kohtaamisen voima on ratkaiseva myöskin rikoskierteen katkaisemisen suhteen, et sellanen ihminen, joka on ajautunut ongelmien poluille, niin pääsee sielt pois vain muiden avulla, et se on lähes mahdotonta. Melkein mistään elämän ongelmasta on lähes mahdotonta selvitä omin avuin, et siin tarvii kohtaamista ja muita ihmisiä. Sul on Pauliina tulossa vielä yks merkittävä kohtaaminen, varmaan montakin tähän aiheeseen liittyvää, mutta tää on tuomion jälkeinen kohtaaminen. Miten sä toivot, että sun ja sun veljen välillä tapahtuu tai minkälaista kohtaamista sä odotat ja toivot, kun tää tuomio on ohi?

Puhuja 1 [00:33:30]: Mä toivon, et me jatketaan tällä tiellä, mitä tässä nyt on lähdetty tavallaan kulkemaan, et mun veli tekis aktiivisesti niitä valintoja sen eteen, et hänellä olis asiat hyvin sitte tulevaisuudessa ja me voitais myös jatkossakin puhua asioista tälleen avoimesti ja olla toisillemme läheisiä ja toisillemme tukena.

Haastattelija 1 [00:33:54]: Kiitos Pauliina ja kiitos Anastasia.

Puhuja 1 ja 2 [00:33:56]: Kiitos.

Haastattelija 1 [00:33:59]: Ennen kaikkea kiitos sinulle kuulija. Tämä oli kierteen katkaisijat. Kierteen katkaisijat -podcast on tuotettu osana Kriminaalihuollon tukisäätiön hyvinvointialueet uusintarikollisuutta vähentämässä -hanketta, jonka rahoittaa oikeusministeriö. Oletko sinä kierteen katkaisija? Lue lisää osoitteesta [Kriits.fi/hyvinvointialueet](https://kriits.fi/hyvinvointialueet)

[recording ends]